

فصلنامه جهان نوین

No 3, 2020, P 35-48

سال سوم، شماره دوازدهم، زمستان ۱۳۹۹، صص ۳۵-۴۸

(ISSN) : 2645 - 3479

شماره شایا: (۲۶۴۵ - ۳۴۷۹)

تأثیر خصوصی سازی مدارس و مدیریت آن بر کیفیت آموزش در ایران

محمد سلطانی^۲جلال جمالی^۱

چکیده

در این پژوهش به بررسی تأثیر خصوصی سازی مدارس و مدیریت آن بر کیفیت آموزش در ایران پرداخته ایم. این پژوهش، از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش، علی - مقایسه ای است. جامعه آماری این پژوهش مدارس دولتی و غیر دولتی در سطح شهرستان بوکان می باشد که به صورت تصادفی ۵ مدرسه دولتی و ۵ مدرسه غیردولتی انتخاب شدند. به منظور بررسی کیفیت آموزش به میانگین نمرات دانش آموزان این مدارس ملاک قرار گرفت که نتایج حاصل از پژوهش نشان داد بین خصوصی سازی و کیفیت آموزشی در صورت نبود مدیریتی کارآمد رابطه ای معکوس و جود دارد و خصوصی سازی موجب کاهش کیفیت آموزشی و تبدیل این مدارس به یک بنگاه اقتصادی شده است، ولی در صورت وجود مدیریتی کارا و اثر بخش در این مدارس می توان موجب حس رقابت و افزایش کیفیت آموزشی در این مدارس شد.

واژگان کلیدی: خصوصی سازی، کیفیت آموزش، مدارس دولتی، مدارس غیر دولتی

۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد، تحقیقات آموزشی، دانشگاه آزاد مهاباد (نویسنده مسئول) jalaljamali1391@gmail.com

۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد، تحقیقات آموزشی، دانشگاه آزاد مهاباد mohamadsoltani.1993@yahoo.com

مقدمه و بیان مساله

نزدیک به سه دهه از عمر مدارس خصوصی در ایران می‌گذرد، حدود اواخر دهه هفتاد بود که نخستین مدارس خصوصی در کشور راه‌اندازی شد، علیرغم اینکه از تأسیس این مدارس زمان زیادی نمی‌گذرد اما به نظر می‌رسد که با رشد قابل توجهی همراه بوده‌اند، تا آنجا که بانک جهانی در یکی از تازه‌ترین گزارش‌های خود، ایران را در خصوصی سازی مدارس متوسطه بین سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۷ رکورددار معرفی کرده است (مقصودی، ۱۳۹۷).

خصوصی سازی آموزش عمومی، سابقه‌ای قدیمی در ایران دارد و نخستین قانون تأسیس مدارس خصوصی مربوط به ۱۳۳۵ است و تا سال تقریباً ۴۱ و ۴۲ با شیبی تند گسترش پیدا کرد به طوری که در اواخر دهه ۴۰ چیزی حدود ۱۰-۱۱ درصد دانش‌آموزان کشور در این مدارس درس می‌خواندند (همان).

در حالی که برخی گسترش مدارس خصوصی و آن چه را که به‌عنوان مشارکت مردمی در آموزش و پرورش خوانده می‌شود، اجتناب ناپذیر می‌دانند، برخی دیگر اما معتقدند خصوصی سازی نه تنها کیفیت آموزش و پرورش را افزایش نداده بلکه به بی عدالتی در این عرصه دامن زده است.

تجارب تاریخی در زمینه آموزش در ایران، حاکی از اداره به شیوه خصوصی و تأثیر و گسترده‌گی آموزه‌های دینی همانند «وقف و خیرات در این حوزه» است. از سویی، خصوصی سازی در اصل ۴۴ قانون اساسی، مطرح بوده و سیاست توسعه آموزش عالی خصوصی با توجه به مبانی اسلامی در برنامه سوم توسعه مورد توجه است؛ اما همواره با مشکلاتی مواجه بوده است. آموزش و پرورش از مهمترین نهادهای اجتماعی می‌باشد. در واقع، کیفیت فعالیت سایر نهادهای اجتماعی تا اندازه زیادی به چگونگی عملکرد آموزش و پرورش بستگی دارد. کیفیت در حال حاضر یکی از محورهای اصلی همه مباحث آموزشی است و ارتقای آن مهمترین وظیفه وزارت آموزش و پرورش است. منظور از آموزش و پرورش در نوشتار حاضر همان آموزش و پرورش رسمی ای است که از دوره ابتدایی شروع و با اتمام دوره متوسطه به پایان می‌رسد و نهاد آموزش و پرورش کشور وظیفه اجرای آن را برعهده دارد (بهارلو، ۱۳۹۶). از این رو، مطالعه حاضر با هدف تأثیر خصوصی سازی مدارس و مدیریت آن بر کیفیت آموزش در ایران انجام شده است که آیا خصوصی سازی و مدیریت آن تأثیری بر کیفیت آموزش در ایران دارد؟

مفهوم خصوصی سازی

واژه "خصوصی سازی" (Privatization) واژه ای است که از اواخر دهه ۱۹۷۰ و اوایل دهه ۱۹۸۰ با روی کار

آمدن دولت‌های محافظه‌کار در انگلیس، آمریکا و فرانسه از رواج گسترده‌ای در عرصه سیاست برخوردار شد به طوری که هم‌اکنون در کشور ما نیز موضوع خصوصی‌سازی از جمله مباحث عمده عرصه سیاست تلقی می‌شود (صباغیان، ۱۳۸۵).

اگر چه گفته می‌شود که تعریف واژه "خصوصی‌سازی" کار بسیار مشکلی است اما در هر حال دو معنای محدود و گسترده برای این واژه وجود دارد. خصوصی‌سازی در معنای محدود خود عبارت است از واگذاری دارایی‌ها و شرکت‌های دولتی و عمومی به بخش خصوصی به طور کلی و یا شریک کردن آنها در این دارایی‌ها و شرکت‌ها (همان).

به‌طور کلی می‌توان گفت خصوصی‌سازی عبارت است از تغییر تعادل میان حکومت و بازار در حیات اقتصادی یک کشور به نفع بازار که از طریق انتقال مالکیت یا کنترل دارایی‌ها یا خدمات از بخش عمومی به بخش خصوصی تحقق می‌پذیرد. در واقع حوزه فعالیت‌های دولت در نتیجه خصوصی‌سازی کاهش می‌یابد و نقش دولت محدود به نقش مدیریتی و نظارتی می‌شود (نصیرزاده، ۱۳۸۳).

تاریخچه خصوصی‌سازی در ایران

سیاست خصوصی‌سازی از دهه ۱۹۸۰ به بعد به‌عنوان راهی در جهت کاهش فشار مالی شرکت‌های دولتی بر بودجه دولت، بالابردن کارایی آنها و توانمندسازی بخش خصوصی است (آذر و همکاران، ۱۳۹۰).

خصوصی‌سازی در ایران را می‌توان در دو بازه زمانی، نخست اواخر دهه ۱۳۶۰ تا اوایل دهه ۱۳۸۰ و دوم اوایل دهه ۱۳۸۰ تاکنون تحلیل کرد. مجموعه اقدامات انجام شده در بازه زمانی دوره نخست، بر اساس «تبصره ۳۲ قانون و بندهای ۳۷ و ۴ لغایت ۳۸ خط‌مشی برنامه پنج‌ساله اول توسعه»، «قانون نحوه واگذاری سهام دولتی به ایثارگران و کارگزاران - مصوب سال ۱۳۷۳»، «تبصره ۴۱ قانون برنامه پنج‌ساله دوم توسعه»، «تبصره ۳۵ قانون بودجه سال‌های ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸» و «قانون برنامه پنج‌ساله توسعه» بوده است. برنامه‌های مدرن خصوصی‌سازی ایران از دهه ۱۳۸۰ به این سو بوده است. این مهم با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی - اول خرداد ۱۳۸۴ - و تصویب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی شکل نوینی به خود گرفت. یکی از شیوه‌های خصوصی‌سازی که در یکی، دو دهه گذشته در ایران مورد توجه قرار گرفته، الگوهای مشارکت عمومی - خصوصی است؛ به‌گونه‌ای که از سال ۱۳۹۶ به این سو، یکی از تبصره‌های قوانین بودجه‌های سنواتی به این مهم اختصاص یافته است. همچنین، هیئت‌وزیران لایحه مشارکت عمومی - خصوصی را در آذرماه سال

۱۳۹۷ به تصویب رساند و ریاست محترم جمهوری در یازدهم بهمن ۱۳۹۷ آن را برای طی تشریفات قانونی به مجلس شورای اسلامی ارسال کرد که تاکنون به سرانجام نرسیده است (کاکایی، ۱۳۹۹).

نقش سازمان‌های غیردولتی در توسعه کشور

در شرایط کنونی، از نظر اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، امکان تحقق اهداف دولت‌ها در زمینه توسعه، بدون مشارکت و همیاری تمام آحاد جامعه وجود ندارد. سازمان‌های غیردولتی یا بخش سوم زاینده یک چنین نیازی برای مشارکت جامعه و دولت هستند. این سازمان‌ها بدون آنکه بدنه دولت را حجیم و فربه سازند، می‌کوشند تا از طریق همکاری مردمان با هم و با دولت و بخش خصوصی، در بسیاری از زمینه‌ها بستر ساز توسعه و رشد جامعه باشند (الوانی، ۱۳۸۷).

تشکل‌های داوطلبانه مردمی که سابقه فعالیت آنها به سال‌های دور می‌رسد، یکی از عوامل اصلی توسعه کشورها می‌باشد. در شرایط کنونی، تحقق اهداف دولت در زمینه توسعه از نظر اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، بدون مشارکت و همیاری آحاد جامعه به وجود نخواهد آمد. سازمان‌های غیردولتی زاینده یک چنین نیازی برای مشارکت جامعه و دولت است. این سازمان‌ها از طریق همکاری مردمان باهم و با دولت و بخش خصوصی در بسیاری از زمینه‌ها بستر ساز توسعه و رشد جامعه می‌باشند (ناصری، ۱۳۹۴).

تاریخچه مدارس غیردولتی در ایران

در شهریورماه سال ۱۳۲۰ پس از پایان جنگ در دوره محمدرضا شاه، دولت کمک‌هایی در اختیار مدارس خصوصی قرارداد و در سال ۱۳۲۱ ش شورای فرهنگ در شهرها تشکیل گردید تا مردم در کار فرهنگ شرکت جویند. در سال ۱۳۲۶ قانون انجمن خانه و مدرسه تصویب شد و در سال ۱۳۳۶ ش قانون پنج درصد عوارض مستمر شهرداری به ساختن مدرسه در هر شهر تخصیص یافت و در سال ۱۳۳۴ ش دولت رسماً تأسیس مدارس خصوصی را تشویق کرد. در نوزدهم بهمن سال ۱۳۴۸ قانون شوراهای منطقه‌ای به تصویب رسید و در نهایت به تاریخ ۱۳۴۸/۲/۲۱ آیین‌نامه تأسیس مدارس غیردولتی از تصویب شورای عالی آموزش و پرورش گذشت. پس از پایان جنگ تحمیلی و مقارن با شروع دوران سازندگی، قانون تأسیس مدارس غیرانتفاعی در تاریخ سوم خرداد ۱۳۶۷ در مجلس به تصویب رسید و مدارس غیردولتی و نمونه مردمی و نیمه دولتی یکی پس از دیگری تأسیس شد (زارع، ۱۳۹۷).

چالش‌های خصوصی‌سازی در آموزش و پرورش

خصوصی‌سازی در آموزش و پرورش ایران با چالش‌های جدی قانونی و فرهنگی و اقتصادی روبرو است. مهم‌ترین مانع قانونی اصل سی‌ام قانون اساسی است که دولت را مکلف به تأمین هزینه آموزش مردم نموده است. مانع فرهنگی، استنباط برخی مسئولان و مردم از این قانون است. از این رو دولت مجبور است با ایجاد و تنوع در نوع مدارس، با شیوه‌های مختلف مردم را به مشارکت وادارد که مداری هیئت امنایی و نمونه‌ها از آن دسته هستند. معاونت مشارکت‌های وزارت آموزش و پرورش در چند سال اخیر سعی نموده است که برخی از موانع قانونی را برطرف نماید. ایجاد سبدهای حمایتی مدارس غیردولتی و نیز تصویب قانون این مدارس در مجلس از این دست می‌باشد. اما هنوز موانع اقتصادی بسیاری بر سر راه مؤسسان این‌گونه مدارس وجود دارد. بالا رفتن هزینه‌های جاری و ساخت، رغبت به سرمایه‌گذاری در این بخش از سوی مردم کاهش داده است. دولت با برنامه منظمی سعی دارد تا پایان برنامه ششم توسعه میزان مشارکت مردم را از ۱۱/۳۷ درصد فعلی به ۲۰ درصد افزایش دهد. رقمی که با همت بسیار و برنامه‌ریزی صحیح و نیز بسترسازی فرهنگی قابل حصول خواهد بود (اصابت طبری، ۱۳۹۵). عزیزی و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی موانع گسترش مشارکت بخش خصوصی در آموزش و پرورش ایران (موردکاوی مدارس غیرانتفاعی) پرداختند که نتایج پژوهش حاکی از این است که نگرش منفی و عدم اعتماد دولت به بخش خصوصی برای فراهم‌سازی آموزش، هدف تک‌بعدی از مشارکت، عدم انگیزه بخش خصوصی برای حضور در بازار آموزشی و عدم پیش‌نگری امکانات و اقدامات تسهیل‌کننده حضور بخش خصوصی از مهم‌ترین موانع گسترش مدارس غیرانتفاعی از دیدگاه مدیران و صاحب‌نظران بوده است

تحلیل مشارکت بخش خصوصی در نظام آموزش ایران

آموزش، محور توسعه و مدار تحول در جامعه و ابزاری مهم برای رسیدن به پیشرفت اجتماعی و اقتصادی کشورها است. رشد روزافزون جمعیت و تقاضای فزاینده برای آموزش و ارتقای کیفیت و کارایی آن از یک سو و محدودیت شدید منابع مالی دولتی و سیر نزولی سهم آموزش و پرورش از درآمد ملی از سوی دیگر، منجر به عدم تعادل میان ظرفیت امکاناتی آموزش و پرورش در مقابل انتظارات متعدد و متنوع جامعه شده است و برطبق نظریات اقتصاد مبتنی بر بازار آزاد و سرمایه انسانی، ضرورت واگذاری ارائه خدمات در این حوزه به بخش خصوصی را موجب می‌گردد.

مقاله حاضر با هدف شناسایی علل، چالش‌ها، روش‌ها و بازخوردهای حاصل از خصوصی‌سازی آموزش در جوامع گوناگون، به شیوه مروری و با رویکرد انتقادی، به بررسی پژوهش‌های انجام گرفته در این زمینه می‌پردازد. نتایج بررسی‌ها نشان داد که خصوصی‌سازی آموزش، علاوه بر کاهش فشار بر بودجه دولت و کارایی

بیشتر در استفاده از منابع مالی و امکانات، موجب افزایش کیفیت آموزش خواهد شد. لکن، نیازهای مختلف موجود در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به این معنا است که انگیزه‌های مشارکت در خصوصی سازی آموزش با هم تفاوت دارند و شکل خصوصی سازی پذیرفته شده، متناسب با شرایط اقتصادی و جمعیتی هر کشور، خاص همان کشور است (هاشمیان و همکاران، ۱۳۹۴).

نبود توازن و تناسب میان امکانات دولتی و انتظارات جامعه در حوزه آموزش و پرورش یکی از مواردی است که حرکت به سمت خصوصی سازی را ضروری می کند. آموزش و پرورش همچنین از محدودیت و نبود تنوع در منابع مالی خود رنج می برد. محدودیت های مالی ناشی از نبود سیاست های مبتنی بر درآمدزایی و بالا بودن هزینه های جاری کیفیت کار این وزارتخانه را زیر تأثیر قرار داده است (ایرنا، ۱۳۹۳).

کیفیت نظام آموزشی

سلامت هر جامعه به کیفیت نظام آموزشی آن وابسته است. اگر دانش آموزان، ارزش ها، هنجارها و مهارت های اجتماعی لازم برای شهروندی خوب بودن را نیاموزند و همچنین مهارت ها و تخصص لازم برای انجام وظایف فردی و اجتماعی خود را به طور مؤثر و کارآمد فرا نگیرند، واحدهای آموزشی رسالت خود را به انجام نرسانیده اند. تحقق این رسالت مستلزم توجه به کیفیت نظام آموزشی است (اسحاقیان و عمادزاده، ۱۳۸۲، ص ۹).

افزایش انعطاف پذیری نیروی کار برای بهبود رقابت پذیری کشور، مبارزه علیه طرد اجتماعی در جامعه و بالابردن تقاضا برای آموزش و پرورش، هدف هایی هستند که بدون بهبود کیفیت آموزش و پرورش رسیدن به آنها میسر نیست (نقل از نریمانی، ۱۳۹۵). پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مفهوم کیفیت آموزش

مفهوم کیفیت آموزشی شامل ۴ بعد است که عبارت اند از: کارکردها و فعالیت های مدرسه از قبیل فرایند یاددهی - یادگیری دانش آموزان؛ معلمان و دست اندرکاران آموزشی؛ دانش آموزان و مخاطبین؛ امکانات و تجهیزات آموزشی. مشکلات اساسی آموزش و پرورش را می توان در دو گروه کلی (۱- مشکلات بیرونی ۲- مشکلات درونی) طبقه بندی کرد. از جمله مشکلات بیرونی نظام آموزشی می توان به متکی بودن هزینه های تعلیم و تربیت به دولت و افزایش سطح توقعات مردم برای مطالبه آن، پایین بودن حقوق و دستمزد معلمان، کمبود منابع مالی برای

ساخت، تجهیز و اداره مدارس و پیچیدگی روش های جلب مشارکت مردم در امور تعلیم و تربیت اشاره کرد (بهارلو، ۱۳۹۵).

در طبقه مشکلات درونی نظام آموزشی می توان به مواردی همچون روش های فعلی گزینش، جذب، تربیت و نگه داشتن نیروی انسانی شاغل در آموزش و پرورش، ناکارآمدی نظام انتخاب مدیران به ویژه در سطح ادارات آموزش و پرورش (اعم از ستادی، استانی و منطقه ای)، عدم پویایی در مدیریت آموزشگاه ها، ناکارآمدی نظام کنترل، نظارت و ارزشیابی، کم اثربخش بودن برنامه های درسی موجود، پایین بودن سواد علمی معلمان و عدم انگیزه و علاقه آنها برای تدریس فعال در کلاس های درس، نبودن عشق به آموختن، محبت و روابط انسانی و صمیمی بین کادر مدیریت مدارس، معلمان و دانش آموزان اشاره کرد (همان).

کیفیت آموزش در مدارس یکی از موضوعات مورد بحث و پیچیده آموزش و پرورش است. و موضوع ارتقاء کیفیت آموزش یک موضوع علمی مهم است که در صورت حصول به رشد و تعالی جامعه می انجامد. کیفیت را میتوان معادل مطلوبیت دانست و بر همین اساس ارتقاء کیفیت را میتوان معادل گذر از وضع موجود و دستیابی به وضع مطلوب قلمداد کرد. برای نیل به چنین هدفی ابتدا باید وضعیت کنونی آموزش در مدارس بررسی شود و سپس با استفاده از ابزار مناسب آن را به سطح بالاتری ارتقاء داد و سپس سطح آن را ارزیابی کرد (برزگر و کریمی، ۱۳۹۴).

خصوصی سازی و کیفیت آموزش

آموزش، محور توسعه و مدار تحول در جامعه و ابزاری مهم برای رسیدن به پیشرفت اجتماعی و اقتصادی کشورها است. رشد روزافزون جمعیت و تقاضای فزاینده برای آموزش و ارتقای کیفیت و کارایی آن از یک سو و محدودیت شدید منابع مالی دولتی و سیر نزولی سهم آموزش و پرورش از درآمد ملی از سوی دیگر، منجر به عدم تعادل میان ظرفیت امکاناتی آموزش و پرورش در مقابل انتظارات متعدد و متنوع جامعه شده است و برطبق نظریات اقتصاد مبتنی بر بازار آزاد و سرمایه انسانی، ضرورت واگذاری ارائه خدمات در این حوزه به بخش خصوصی را موجب می گردد. بررسی ها نشان داده که خصوصی سازی آموزش، علاوه بر کاهش فشار بر بودجه دولت و کارایی بیشتر در استفاده از منابع مالی و امکانات، موجب افزایش کیفیت آموزش خواهد شد. لکن، نیازهای مختلف موجود در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به این معنا است که انگیزه های مشارکت در

خصوصی سازی آموزش با هم تفاوت دارند و شکل خصوصی سازی پذیرفته شده، متناسب با شرایط اقتصادی و جمعیتی هر کشور، خاص همان کشور است (هاشمیان و همکاران، ۱۳۹۴).

تأثیرات خصوصی سازی بر کیفیت و برابری آموزش در ترکیه مطالعه ای بود که توسط یلدیریم (۲۰۱۴) به صورت موردی و از طریق مشاهده و مصاحبه انجام گرفت. یافته های به دست آمده نشان داد خصوصی سازی تغییر مدیریت، تعهدات و ارزیابی ها از مؤسسه های دولتی به سازمان های خصوصی است. آموزش نه تنها یک کالای خصوصی است، بلکه نتایج عمومی دارد، اما منابع محدود دولت ها رسیدن به این هدف را مانع می شود، خصوصاً در کشورهای در حال توسعه. در این پروسه، جهانی سازی تک تک دولت ها را وادار به سازماندهی مجدد سیاست های خود و اصلاح مدیریت خود از طریق خصوصی سازی به عنوان یک راه حل جایگزین می کند (یلدیریم، ۲۰۱۴).

مدیریت در مدارس و تأثیر آن بر کیفیت آموزش

دیدگاه های مختلفی در مورد شیوه مدیریت مدارس وجود دارد عده ای از مدیران مدارس ریشه بسیاری از مشکلات و راه حل های مدارس را در منابع مالی، فیزیکی و بودجه آن می دانند این افراد بیشترین توجه خود را به ورودی های سیستم مدرسه معطوف می دارند عده ای دیگری اعلام می دارند که اگرچه توجه به منابع موجود در ورودی های سیستم از اهمیت بالایی برخوردار است اما باید به فرایند سیستم توجه بیشتری معطوف داشت آنها در فرایند سیستم به محتوی، روش ها، چگونگی تدریس، نحوه مدیریت و ارزشیابی تأکید می نمایند (پیرزادیان، ۱۳۸۵).

در ورای مدیریت آموزشی، امر تعلیم و تربیت شکل می گیرد که این مدیریت ظریف و علمی عمده ترین مقوله نظام آموزشی است. مدارس امروزی از لحاظ ساختاری، تنوع رشته ها، تنوع دروس، نقش آن در آینده شغلی فراگیران و ... با مدارس قرون گذشته تفاوت چشمگیری دارد. یک مدیریت علمی و کاردان و پیچیده و شایسته از عهده این مهم یعنی مدیریت در مراکز آموزشی برمی آید. مدیران بایستی مهارت هایی داشته اند تا با کمک آن بتوانند کارکنان آموزشگاه را در شرایط لازم راهنمایی کنند و به موقع مدیریت مورد نیاز را ارائه دهند و از مهارت های انسانی خود جهت تأثیرگذاری بر رفتار همکاران در روابط انسانی بهره گیرند. در تعدادی از آموزشگاه های آموزش و پرورش، مدیرانی اشتغال دارند که شاخص ها و معیارهای لازم را ندارند و شرایط حداقلی ابلاغ شده از سوی شورای عالی را دارا نمی باشند. این مشکل در سطح بالاتر از آموزشگاه ها به نوعی دیگر نیز نمود دارد و آن، اینکه افرادی از خارج از بدنه آموزش و پرورش به عنوان رؤسای مناطق و سازمان انتخاب و به

کار گمارده می شوند. این نوع انتخاب از سویی به دلیل نداشتن یک الگوی شاخص است و از دیگر سوی به مداخلاتی برمی گردد که از خیلی جاها می تواند اعمال شود. باری به هر جهت، انعکاس آن در مدیریت مدارس تأثیر می گذارد (عباس پور، ۱۳۹۳).

امروزه اهمیت و نقش آموزش و مدیریت آموزشی در توسعه و پیشرفت جوامع و سازمان ها برکسی پوشیده نیست. اصولاً ارتقای سطح علمی افراد و پویایی سازمان ها و بهره گیری آنان از تازه های جهان دانش، بدون تکیه بر آموزش و پرورش نیروهای مستعد و پویا میسر نبوده و حتی افزایش توان اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و شکوفایی سازمان های یادگیرنده منوط به بسط و گسترش آموزش و رویکردهای سیستم مدیریت آموزشی می باشد (باقری، ۱۳۸۵).

روش:

این پژوهش، از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش، علی - مقایسه ای است. جامعه آماری این پژوهش را مدارس دولتی و خصوصی شهرستان بوکان تشکیل می دهند که به صورت تصادفی ۵ مدرسه دولتی و پنج مدرسه غیردولتی انتخاب شدند که نمرات دانش آموزان و همچنین نوع مدیریت آنها به عنوان داده انتخاب شده اند. در هر مدرسه به صورت تصادفی ۲۰ دانش آموز انتخاب شدند و برای تحلیل داده ها از آزمون های آماری توصیفی (مینیم، ماکزیمم، میانگین، انحراف معیار و چولگی) و استنباطی (آزمون رگرسیون چندگانه و آزمون تی) با استفاده از نرم افزارهای Spss21 استفاده شده است.

یافته ها

نتایج یافته های پژوهش در جداول زیر خلاصه بیان شده است:

جدول ۱ توزیع فراوانی و درصدی (جامعه و نمونه)

نوع مدرسه	فراوانی	تعداد دانش آموزان
دولتی	۵	۱۰۰
غیردولتی	۵	۱۰۰
جمع	۱۰	۲۰۰

جدول ۲ نتایج آزمون t مستقل

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	آزمون آماری	درجه معنی داری
مدارس غیردولتی	۱۰۰	۳۹/۸۳	۱۵.۳۰۹	۳.۹۵۳	T=-626	۰/۱۴۹
مدارس دولتی	۱۰۰	۵۰/۸۰	۱۷.۶۲۰	۴.۵۴۹	T=26	۰/۱۵۰
مدیریت دولتی	۵	۳۳/۲۶۰	۴۸/۱۲	۱۰/۴۶	T=-56	۰/۰۰
مدارس غیردولتی	۵	۶۵/۴۰	۶۳/۱۹	۸/۱۲	T=-314	۰/۰۰

نتایج جدول حاکی از آن است چون مقدار t محاسبه شده (۶۲۶-) و سطح معناداری ۰/۱۴۹ $p >$ مقدار t جدول (۶۲۶-) برای مدارس غیردولتی بزرگتر است. همچنین نتایج جدول حاکی از آن است چون مقدار t محاسبه شده (۲۶) و سطح معناداری ۰/۱۵۰ $p >$ مقدار t جدول (۲۶) برای مدارس غیردولتی بزرگتر است و میانگین کیفیت در مدارس دولتی از مدارس خصوصی بزرگتر است. همچنین با مقایسه نوع مدیریت در مدارس دولتی و غیردولتی می توان دریافت بین میانگین کیفیت در مدارس دولتی کمتر از مدارس غیردولتی است که به معنای تأثیر مثبت مدیریت بر کیفیت آموزشی در مدارس است.

بنابراین نتیجه می گیریم که بین خصوصی سازی و مدیریت آن بر کیفیت آموزش رابطه وجود دارد و خصوصی سازی موجب پایین آمدن کیفیت آموزش شده است. از طرفی نوع مدیریت در مدارس خصوصی موجب شده است ضعف حاصل از خصوصی سازی را تحت شعاع قرار دهد و بر کیفیت آموزش تأثیر بگذارد.

نتیجه گیری

با بررسی اسناد و منابع کتابخانه ای و همچنین داده های آماری در مدارس خصوصی و دولتی به این نتیجه رسیدیم که خصوصی سازی آموزش در صورت وجود مدیریت کارآمد می تواند موجب بهبود کیفیت آموزشی شود. اما با توجه به نبود چنین مدیریتی و تمرکز مدیران مدارس خصوصی بر درآمدزایی در این مدارس، کیفیت آموزشی آن ها نسبت به مدارس دولتی در سال های گذشته کمتر بوده است. تأکید بیش از حد بر کاهش هزینه ها با استخدام نیروی انسانی ناکارآمد، بازنشستگان خسته از کار موجب شده است سطح آموزش در این مدارس بسیار کمتر از مدارس دولتی باشد.

اگرچه خصوصی سازی می تواند موجب ایجاد رقابت و کاهش فشار اقتصادی بر دولت شود ولی عدم نظارت دقیق بر این مدارس و مدیریت ضعیف این مدارس که بیشتر توسط افراد بدون دانش و سابقه مدیریت صورت می گیرد موجب شده که کیفیت آموزشی در پایین ترین سطح اهداف سازمانی این مدارس قرار گیرد و بیشتر بر جنبه اقتصادی آن تمرکز کنند. از این رو پیشنهاد می شود مسئولین ذی ربط نسبت به شیوه مدیریت در این مدارس بیشتر توجه کنند تا از تبدیل آن ها به عنوان بنگاه اقتصادی جلوگیری به عمل آید.

منابع

آرمان، بهمن، سازمان بورس اوراق بهادار تهران (توصیفگر) (۱۳۸۷). خصوصی سازی خسته در ابتدای راه، مؤسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان، قم.

اسحاقیان، مهدی، عمادزاده، مصطفی (۱۳۸۲) کیفیت در نظام تعلیم و تربیت / شاخص های کیفیت در نظام تعلیم و تربیت (سطح خرد) / قسمت دوم، فصلنامه آموزه، پیاپی بیستم، زمستان ۱۳۸۲.

الوانی، سید مهدی (۱۳۸۷) بررسی نقش سازمان های غیردولتی بر توسعه، علوم مدیریت، شماره ۴.

ایرنا (۱۳۹۳) اما و اگرهای گسترش خصوصی سازی در آموزش و پرورش، گروه پژوهش های خبری خبرگزاری ایرنا، ۱۲ مرداد ۱۳۹۳، کد خبر: ۸۱۲۵۷۵۴۴.

اصابت طبری، ابراهیم (۱۳۹۵) خصوصی سازی در آموزش و پرورش،

برزگر، سیده سارا و کرمی، لیلا (۱۳۹۴) ارتقاء کیفیت آموزشی در مدارس، نخستین همایش بین المللی مدیریت آموزشی ایران.

بهارلو، منیژه، ۱۳۹۶، بررسی کیفیت آموزش و پرورش و ارائه راهکارهایی جهت ارتقای آن، همایش علمی پژوهشی استانی راهبردها و راهکارهای ارتقاء کیفیت در آموزش و پرورش، میناب.

باقری، سید مجتبی. (۱۳۸۵). اهمیت و نقش مدیریت آموزشی در فرایند سازمان علوم و فنون نظامی، (5) 3 89-98.

پیرزادیان، حسین (۱۳۸۵) مدیر موفق، انتشارات مؤسسه یاس بهشت، چاپ اول.

مقصودی، حسین (۱۳۹۷) چرا ایران در خصوصی سازی آموزش رکورددار است؟ روزنامه ایران، ۱۹ آذرماه، شماره

3970919181

نصیر زاده، غلام رضا (۱۳۸۳). خصوصی سازی شرکت های دولتی. تهران: انتشارات کمال علم.

زارع، بهمن (۱۳۹۷) تاریخچه تأسیس مدارس غیرانتفاعی در ایران، سایت تاریخ ما

- صباغیان، علی (۱۳۸۵) خصوصی سازی چیست؟ روزنامه همشهری، سی ام بهمن ماه، کد خبر 16143
- کاکایی، جمال (۱۳۹۹) خصوصی سازی چیست و تاریخچه آن به چه زمانی برمی گردد؟ روزنامه شرق، سوم شهریورماه، شماره ۳۸۰۰.
- عادل آذر، زهرا لشگری، حافظ امرایی، (۱۳۹۰). عملکرد، چالش ها و راهکارهای خصوصی سازی در ایران، نشریه اقتصاد مالی، ۵(۱۶)، ۸-۲۵.
- عباس پور، عباس (۱۳۸۳) توسعه مدیریت ضرورتی اجتناب ناپذیر برای درک چالش ها و پارادایم های نوین آموزش و پرورش، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، دوره دهم، سال ۱۳۸۳، صفحه های ۳۳-۳۴.
- ناصری، عزت الله (۱۳۹۴) نقش سازمان های غیردولتی در توسعه کشور، کنگره بین المللی مدیریت، اقتصاد و توسعه کسب و کار، تبریز.
- نریمانی، محمدرضا (۱۳۸۵) جزوه آموزشی ارزشیابی آموزشی و مراحل انجام آن، مرکز کشوری مدیریت سلامت (N.P.M.C).
- نعمت الله عزیزی، پریش جعفری، ولی الله فرزاد، محمد صنوبری، (۱۳۹۲). موانع گسترش مشارکت بخش خصوصی در آموزش و پرورش ایران: موردکاوی مدارس غیرانتفاعی، نشریه علوم تربیتی، ۲۰(۱)، ۷۵-۹۴.
- هاشمیان، فخرالسادات، زندیان، هادی، آقامحمدی، جواد. (۱۳۹۴). تحلیل مشارکت بخش خصوصی در نظام آموزش ایران. سیاست های راهبردی و کلان، ۳(شماره ۱۲)، ۱-۲۶.
- Yıldırım, M(2014)Effectsof privatization on education quality and equity: Comparisonof a public and a private primary school in Turkey. *European Journal of Research on Education, 2014, Special Issue: Contemporary Studies in Education, 40-46.*

The effect of school privatization and its management on the quality of education in Iran

jalaljamali³ mohamadsoltani⁴

Abstract

In this study, we investigate the effect of school privatization and its management on the quality of education in Iran. This research is applied in terms of purpose and causal-comparative in terms of method. The statistical population of this study is governmental and non-governmental schools in Buchan city that 5 public and 5 non-governmental schools were randomly selected. In order to evaluate the quality of education, the average scores of students in these schools were used as a criterion. The results showed that there is an inverse relationship between privatization and educational quality in the absence of efficient management and privatization reduces educational quality and turns these schools into It has become an economic enterprise, but if there is efficient and effective management in these schools, it can lead to a sense of competition and increase the quality of education in these schools.

Keywords: privatization, quality of education, public schools, non-public schools

3 - Master student, educational research, Mahabad Azad University(responsible author) Email: jalaljamali1391@gmail.com

4 -Master student, educational research, Mahabad Azad University Email: mohamadsoltani.1993@yahoo.com